

Ko i kako troši novac iz „zelenog“ fonda u Boru?

Šta se dešava sa lokalnom eko taksom u Boru? Prikupljali smo dokumentaciju, istraživali, razgovarali, diskutovali, pitali i tu priču prenosimo sa iskrenom nadom da ćete bolje razumeti kako se troše „zelene“ pare...

MILISAV PAJEVIĆ

Poštovani čitaoci kao što vam je poznato Institut za održivi razvoj i zaštitu životne sredine „Zeleni krug“ i Magazin EKolist su minulih godina istraživali kako se troši eko dinar u Subotici, Apatinu, Odžacima, Požarevcu, Pančevu, Leskovcu, Sremskoj Mitrovici, Nišu, Užicu i Vršcu. Tu praksu nastavljamo i ove godine kroz projekat „Ko i kako troši novac iz ‘zelenih’ fondova u Srbiji?“, pa smo u prošlom broju analizirali kako se trošio „zeleni“ dinar u opštini Obrenovac, jednoj od 17 gradskih opština Grada Beograda.

U ovom broju pokušaćemo da damo odgovore na pitanja kako i na koji se način prikuplja „ekološki dinar“, kako se troše i dele sredstva prikupljena za zaštitu životne sredine u gradu Boru. Analizirali smo dokumentaciju, upoređivali, istraživali, diskutovali i sad vam donosimo deo te priče, pa sami zaključite kako se i za koje namene trošio „zeleni“ dinar u Boru.

Razgovarali smo sa **Dejanom Maksimovićem, ekspertom Ekološkog centra „Stanište“** koji je za potrebe ovog teksta uradio analizu Fonda za zaštitu životne sredine grada Bora.

Od kojih sve vrsta naknada su ostvareni prihodi Fonda za zaštitu životne sredine Grada Bora i o kojim se iznosima radi?

- U periodu 2010-2018. godine, prihodi Fonda za zaštitu životne sredine grada Bora ostvarivani su u veoma različitim iznosima. U prve tri godine, a zatim i tokom sredine perioda, prihodi su bili relativno niski i tada je borski fond bio prosečan na nivou Srbije.

Međutim, u 2013. godini, zatim u 2016. a naročito u poslednje dve godine, beleže se veliki skokovi i izuzetno visoki iznosi prihoda, naročito od posebne naknade za zaštitu i unapređenje

životne sredine, koju propisuje lokalna samouprava.

Zahvaljujući tome, borski fond je u 2017. i 2018. godini bio među najvećim u Srbiji – na petom mestu (posle Beograda, Požarevca, Obrenovca i Pančeva), u 2013. godini na sedmom mestu, a u 2016. godini na devetom mestu. U Tabeli 1. su tekući prihodi od svih vrsta „ekoloških“ naknada, za period 2010-2018.

Kakav je odnos prihoda i rashoda Fond za zaštitu životne sredine grada Bora?

- U skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, sredstva od „ekoloških“ naknada su namenska i moraju se trošiti kroz Program korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine. Zbir prihoda od ovih naknada je najmanji iznos koji je, u skladu sa zakonom, morao da se potroši u okviru fonda. Ukoliko se u jednoj godini ne realizuju sve aktivnosti i ne utroši sav novac, neutrošen iznos se, u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu, prenosi u narednu godinu i čini prenete prihode Fonda.

Uprkos zakonskoj obavezi, do kraja 2015. godine je više od 80 odsto lokalnih samouprava u Srbiji sistematski trošilo manje novca kroz Fond za zaštitu životne sredine, nego što je prihodovalo od naknada. Ostatak je trošen mimo fonda,

uglavnom nenamenski, na aktivnosti koje nisu u vezi sa zaštitom životne sredine. Od decembra 2015. godine, izmenama Zakona o budžetskom sistemu, sredstva od „eko“-naknada prestala su da budu namenska. To je omogućilo organima vlasti da bez ograničenja i sada ne kršeći zakon, nastave da prenamenjuju sredstva i troše ih na druge potrebe budžeta.

U Tabeli 2. su dati prihodi od naknada i rashodi evidentirani kroz budžetski Fond za zaštitu životne sredine grada Bora, u periodu 2010-2018. Zbog pomenute izmene Zakona o budžetskom sistemu, u tabeli su iznosi od 2016. godine dati u dve kolone – u prvaj tretirajući sredstva kao da su još uvek namenska, i u drugoj bez takvog tretmana.

Tokom svih devet godina perioda, grad Bor je kroz Fond za zaštitu životne sredine trošio manje novca, nego što su bila ukupna raspoloživa sredstva, to jest ukupni prihodi (tekući + preneti). Samo u tri godine (2012, 2014. i 2015) rashodi su bili veći od tekućih prihoda, koji su ostvareni u tim godinama, dok su u 6 godina rashodi bili manji i od tekućih prihoda.

Međutim, u poslednje tri godine je razlika između ostvarenih prihoda i izvršenih rashoda toliko narasla da je zbirno dostigla čak 605 miliona dinara, što je među najvećim iznosima od svih opština i gradova u Srbiji.

Od početka perioda, zaključno sa 2016. godinom, iako su rashodi manji od prihoda, u gradu Boru se u godišnjim programima fonda neutrošena sredstva uredno beleže, u stvarnim iznosima, i zaista se računaju kao preneti prihodi za narednu godinu.

Program fonda za 2016. godinu poslednji je u kojem je objašnjeno da se neutrošen iznos „nalazi na računu izvršenja i biće prenet na osnovu podnetih zahteva za transfer budžetskog fonda za zaštitu životne sredine“.

To je prikazano u narednoj tabeli – do 2016. godine, planirani rashodi fonda zaista su bili približni ukupnim prihodima.

Ovde treba naglasiti da godišnji programi korišćenja sredstava grada Bora daju samo podatke koje su aktivnosti planirane, ali ne daju podatke koliko je planirano sredstava za sprovođenje tih aktivnosti, ni pojedinačno, ni zbirno. Iz tog razloga, podaci o planiranim rashodi-

Tabela 2.		
Vrsta prihoda i rashoda u dinarima	Bor	
Tekući prihodi od naknada u 2010. godini	11.645.877	
Ukupni prihodi u 2010. godini (preneti + tekući)	11.645.877	
Rashodi budžetskog fonda u 2010. godini	2.068.190	
Neutrošeno i preneto u 2011. godinu	9.577.687	
Tekući prihodi od naknada u 2011. godini	44.390.281	
Ukupni prihodi u 2011. godini (preneti + tekući)	53.967.968	
Rashodi budžetskog fonda u 2011. godini	18.163.806	
Neutrošeno i preneto u 2012. godinu	35.804.162	
Tekući prihodi od naknada u 2012. godini	20.056.926	
Ukupni prihodi u 2012. godini (preneti + tekući)	55.861.088	
Rashodi budžetskog fonda u 2012. godini	24.782.273	
Neutrošeno i preneto u 2013. godinu	31.078.815	
Tekući prihodi od naknada u 2013. godini	163.475.966	
Ukupni prihodi u 2013. godini (preneti + tekući)	194.554.781	
Rashodi budžetskog fonda u 2013. godini	20.230.088	
Neutrošeno i preneto u 2014. godinu	174.324.693	
Tekući prihodi od naknada u 2014. godini	18.528.332	
Ukupni prihodi u 2014. godini (preneti + tekući)	192.853.025	
Rashodi budžetskog fonda u 2014. godini	21.316.024	
Neutrošeno i preneto u 2015. godinu	171.537.001	
Tekući prihodi od naknada u 2015. godini	24.546.452	
Ukupni prihodi u 2015. godini (preneti + tekući)	196.083.453	
Rashodi budžetskog fonda u 2015. godini	86.886.179	
Neutrošeno i preneto u 2016. godinu	109.197.274	0
Tekući prihodi od naknada u 2016. godini	75.104.013	75.104.013
Ukupni prihodi u 2016. godini (preneti + tekući)	184.301.287	75.104.013
Rashodi budžetskog fonda u 2016. godini	36.579.352	36.579.352
Neutrošeno i preneto u 2017. godinu	147.721.935	0
Tekući prihodi od naknada u 2017. godini	257.247.728	257.247.728
Ukupni prihodi u 2017. godinu (preneti + tekući)	404.969.663	257.247.728
Rashodi budžetskog fonda u 2017. godini	51.981.000	51.981.000
Neutrošeno i preneto u 2018. godinu	352.988.663	0
Tekući prihodi od naknada u 2018. godini	290.335.841	290.335.841
Ukupni prihodi u 2018. godini (preneti + tekući)	643.324.504	290.335.841
Rashodi budžetskog fonda u 2018. godini	38.233.900	38.233.900
Neutrošeno i preneto u 2019. godinu	605.090.604	

ma fonda preuzeti su iz završnih računa budžeta.

Ali, počev od 2017. godine, u Boru počinje prenamena sredstava od „eko“-naknada. Od tada se u Fondu planiraju značajno manji rashodi, čak i od tekućih prihoda od naknada, uz objašnjenje da se deo prenetih sredstava raspoređuje na „pokriće tekućih troškova i izdataka planiranih Odlukom o budžetu“, dakle na

druge potrebe budžeta, a da se deo prenosi „za izvršenje rashoda u 2017. godini na osnovu podnetih zahteva za transfer i Programa fonda za zaštitu životne sredine“. Ovo je još jedan pokazatelj pogubnih posledica po finansiranje zaštite životne sredine nastalih nakon izmena zakona, kada je organima vlasti dopušteno nenamensko korišćenje sredstava od „eko“-naknada.

Gde se sve vidi nenamensko korišćenje sredstava Fonda za zaštitu životne sredine grada Bora?

- Od 905 miliona dinara, koliko je naplaćeno od 2010. godine kroz „eko“-naknade, čak 605 miliona dinara je potrošeno nenamenski, mimo Fonda za zaštitu životne sredine, dok je samo oko 300 miliona dinara potrošeno kroz Fond. Međutim, i ta sredstva utrošena kroz Fond, u značajnim iznosima korišćena su za aktivnosti koje ne pripadaju oblasti zaštite životne sredine. Kriterijum za određivanje pripadnosti oblasti zaštite životne sredine jesu odredbe Pravilnika o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu za budžetski sistem. U skladu sa time, sledeće aktivnosti koje su finansirane sredstvima Fonda – ne pripadaju zaštiti životne sredine, ili je njihova pripadnost ovoj oblasti problematična:

U 2015. godini (37 miliona dinara od 86,8 miliona ukupnih rashoda): Zamena spoljne stolarije u seoskim osnovnim školama (17 miliona dinara); Zamena stolarije u JKP „Vodovod“ (6,5 miliona dinara); Nabavka polovne autocisterne (3,6 miliona dinara); Rekonstrukcija i sanacija krova opštinske uprave, osnovne škole i mesne zajednice (10 miliona dinara).

U 2016. godini (18,3 miliona dinara od 36,6 miliona ukupnih rashoda): Investiciono održavanje, rekonstrukcija i sanacija krova opštinske uprave, osnovne škole i mesne zajednice (18,3 miliona dinara).

U 2017. godini (26 miliona dinara od oko 52 miliona ukupnih rashoda): Investiciono održavanje krova bioskopa MZ „Zlot“ (1,7 miliona dinara); Zamena stolarije na Domu kulture MZ „Gornjane“ (1,4 miliona dinara); Zamena stolarije na Domu kulture MZ „Slatina“ (1,8 miliona dinara); Sanacija fasada Mašinske škole i Gimnazije (7,2 miliona dinara); Izrada plana generalne regulacije za Brestovačku banju i Borsko jezero (10,2 miliona dinara); Investiciono održavanje krova f-skulpturne sale osnovne škole u Zlotu (2,3 miliona dinara); Investiciono održavanje krova OŠ „Dušan Radović Luka“ (1,4 miliona dinara)

U 2018. godini: Čišćenje mulja u akumulaciji jezera ispred Lazareve pećine (4 miliona dinara)

Tabela 3.					
Godina	Tekući prihodi: od „ekoloških“ naknada	Preneti prihodi: neutrošeno iz prethodne godine	Ukupni prihodi: (tekući+preneti)	Planirani rashodi Fonda	Izvršeni rashodi Fonda
2010.	11.645.877	0	11.645.877	8.084.000	2.068.190
2011.	44.390.281	9.577.687	53.967.968	49.600.000	18.163.806
2012.	20.056.926	35.804.162	55.861.088	63.489.000	24.782.273
2013.	163.475.966	31.078.815	194.554.781	200.918.000	20.230.088
2014.	18.528.332	174.324.693	192.853.025	183.000.000	21.316.024
2015.	24.546.452	171.537.001	196.083.453	193.836.000	86.886.179
2016.	75.104.013	109.197.274	184.301.287	109.456.000	36.579.352
2017.	257.247.728	147.721.935	404.969.663	78.298.000	51.981.000
2018.	290.335.841	352.988.663	643.324.504	102.157.000	38.233.900
Σ	905.331.416				300.240.812

Većina ovih aktivnosti na neki način i u nekoj meri doprinosi kvalitetu i zaštiti životne sredine, ali suštinski to nisu projekti životne sredine. U Pravilniku o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu su aktivnosti životne sredine opisane pod funkcijom 500, dok navedene aktivnosti pripadaju drugim oblastima, kao što su razvoj zajednice (funkcija 620), vodosnabdevanje (funkcija 630), energija (grupa funkcija 43) i višenamenski razvojni projekti (funkcija 474).

Koje su aktivnosti direktno u suprotnosti sa nadležnostima Fonda?

- Ne dovodeći u pitanje važnost ovih aktivnosti za lokalnu zajednicu, ipak se one ne mogu sprovesti kroz program Fonda za zaštitu životne sredine, i ne mogu se finansirati novcem od „ekoloških“ naknada. Smisao postojanja ovih naknada jeste da se otklone ili ublaže posledice delovanja zagađivača, koji naknadu i plaćaju.

Što se tiče zamene stolarije, ova aktivnost pripada oblasti energetske efikasnosti. U skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, sredstva Zelenog fonda Republike Srbije, između ostalog, koriste se za podsticanje održivog razvoja, osim projekata unapređenja energetske efikasnosti (član 90v, tačka 11). Pravnom analogijom, ni sredstva lokalnih fondova ne mogu se koristiti za istu namenu. U skladu sa Zakonom o ministarstvima, poslovi energetske efikasnosti su u nadležnosti Ministarstva rudarstva i energetike (član 7), a ne u nadležnosti Ministarstva zaštite životne sredine (član 5a). U skladu

sa Zakonom o efikasnom korišćenju energije, jedinica lokalne samouprave može osnovati budžetski fond za unapređenje energetske efikasnosti (član 63), i o svojim aktivnostima dužna je da obavesti ministarstvo nadležno za energetiku, a ne za zaštitu životne sredine.

Ne sporeći činjenicu da su programi energetske efikasnosti potrebni, ispravno bi bilo da grad Bor otvori poseban fond za unapređenje energetske efikasnosti, te da navedene programe sprovodi i finansira kroz taj fond, a ne kroz fond za zaštitu životne sredine, i ne sredstvima od „ekoloških“ naknada.

Do kakvog ste zaključka na kraju analize došli?

- U gradu Boru postoje značajni problemi sa korišćenjem sredstava Fonda za zaštitu životne sredine. Iznosi prihoda od naknada su među najvećima u Srbiji, naročito u poslednje dve godine, ali rashodi ne prate prihode, i na nivou su prosečnih. Posledično, u periodu 2010-2018. godine, čak 605 miliona dinara je razlika između prihoda od naknada i rashoda fonda, što je iznos utrošen mimo Fonda, za druge potrebe budžeta, a ne za zaštitu životne sredine. Ovaj iznos je među najvećim u Srbiji. Čak i ona sredstva koja su utrošena kroz program Fonda, u značajnom iznosu su korišćena za aktivnosti koje ne pripadaju oblasti zaštite životne sredine. S obzirom na to da je Bor jedan od najzagađenijih gradova u Srbiji, kao i da Fond ima velike kapacitete, korišćenje sredstava moralo bi da bude efektivnije i efikasnije.

Šta kažu gradske vlasti Bora?

Najveći ekološki problem grada je definitivno zagađenje vazduha, kaže gradonačelnik Bora Aleksandar Milikić...

Kakvo je aktuelno stanje životne sredine Grada Bora? - pitali smo gradonačelnika ovog grada Aleksandra Milikića.

- Grad Bor je tradicionalno rudarski i industrijski grad, i uticaj pomenute privrede na ovom prostoru je ostavio značajne posledice na životnu sredinu.

Najveći ekološki problem je definitivno zagađenje vazduha. Ovaj problem evidentira se redovnim monitoringom koji se sprovodi sa više mernih stanica postavljenih na različitim lokacijama u gradu i okolnim selima, i rezultati se mogu videti na sajtu Grada Bora i na sajtu Agencije za zaštitu životne sredine. Problem je bio sveden na minimum sa izgradnjom Nove topionice i adekvatnim vođenjem tehnološkog procesa. Sa dolaskom novog strateškog partnera, problem zagađenja vazduha se ponovo javio, o čemu neprestano, na nivou naših ingerencija, razgovaramo sa kompanijom „Serbia Zijin Bor Copper“ i svim nadležnim institucijama uključenim u rešavanje ovog problema.

Negativan uticaj dugogodišnjeg rudarenja doveo je do pojava erozije,

formiranja ponora, zagađivanja podzemnih i površinskih voda, zauzimanje velikih površina plodnog zemljišta odlagalištima jalovine i kontaminacije zemljišta naročito priobalnog koje je trajno zagađeno jonima teških metala.

Rudarska miniranja negativno utiču na kvalitet života okolnog stanovništva, usled buke, prašine i naprsnuća na objektima ili urušavanja pojedinih starih objekata koji se nalaze u opsegu uticaja.

Na osnovu rezultata monitoringa zemljišta sa osam mernih mesta, od kojih je jedno u gradu a ostala u selima, uočava se u svim uzorcima povišena koncentracija bakra iznad dozvoljenih graničnih vrednosti.

Neophodno je rešiti i problem komunalnih otpadnih voda koje trenutno utiču na vodotokove i priobalje celog sliva Borske reke. S tim u vezi, prioritet Grada je izgradnja postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda.

Pored pomenutog, životna sredina je, kao i u ostalim gradovima u Srbiji, dodatno opterećena velikim količinama komunalnog otpada, koji se često odlaze na nepropisnim mestima i time se stvaraju divlje deponije koje negativno utiču na sve parametre životne sredine. Zvanična lokacija za odlaganje komunalnog otpada je nesanitarna de-

ponija do izgradnje Regionalnog centra „Halovo“ u Zaječaru.

Koji su planovi i projekti koji se tiču zaštite životne sredine grada Bora?

- Grad Bor detaljno pristupa izradi planskih dokumenata i planiranju projekata iz oblasti zaštite životne sredine. Urađeni su: Plan kvaliteta vazduha za aglomeraciju Bor – izrađen; Projekat rešavanja prečišćavanja otpadnih komunalnih voda u slivu Borske reke - u toku izrada kompletne projektno-tehničke dokumentacije; Izrada elaborata o resursima i rezervama podzemnih voda izvorišta Mrljiš - u toku je izrada; Revizija LEAPA - u planu; Revizija Lokalnog plana upravljanja otpadom - u planu; Revizija projekta sanacije gradske deponije komunalnog otpada - u planu; Izrada plana i programa energetske efikasnosti - u planu.

Kako funkcioniše Budžetski fond za zaštitu životne sredine grada Bora i za koje su namene sredstva iz fonda upotrebljena u minule ti godine?

- Budžetski fond za zaštitu životne sredine grada Bora osnovan je 6. aprila 2010. godine u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, radi finansiranja programa, projekata, lokalnih akcionih i sanacionih planova i dr. aktivnosti iz oblasti zaštite životne sredine grada Bora. Fondom upravlja Gradska uprava grada Bora a stručne i administrativne poslove obavlja Kancelarija za zaštitu životne sredine. Sredstva se koriste u skladu sa usvojenim programom korišćenja, koju donosi Skupština grada uz prethodno pribavljenu saglasnost nadležnog Ministarstva kome se dostavlja i Izveštaj o korišćenju istih.

U prethodnim godinama (2016, 2017. i 2018.) finansirano je sledeće: subvencije javnim nefinansijskim preduzećima (JKP „Vodovod“ Bor - Projekat održivog korišćenja prirodnog resursa podzemnih voda na Zlotskim izvorištima, Elaborat o rezervama podzemnih voda za Zlotsko vrelo, projekat kojim se utvrđuje ispunjenost uslova i mera zaštite i sanacije životne sredine

u toku i nakon prestanka korišćenja izvorišta Surdup, JKP "3. oktobar" Bor - vozila za upravljanje otpadom i održavanje čistoće u gradu); usluge projektovanja (izrada plana generalne regulacije za Brestovačku banju i Borsko jezero, izrada projektno-tehničke dokumentacije za izgradnju postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, izrada regulacionog plana komplektnih postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, izrada elaborata za sanaciju jezera ispred Lazareve pećine, plan detaljne regulacije (PDR) za sanitarnu deponiju i transfer stanicu, izrada PDR za izgradnju kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u slivu Borske reke, izrada projektno-teh. dokum. za kolektor, cevovod za kanalizaciju otpadnih voda i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u slivu Borske reke, izrada PDR za regulisanje otp. kom. voda u slivu Brestovačke reke sa potrebnim topografskim snimkom, izrada projektno-teh. dokum. za izgradnju postrojenja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda u slivu Brestovačke reke, izrada projektno-teh. dokum. za regulisanje otpadnih voda za deo naselja na Borskom jezeru, izrada Elaborata o resursima i rezervama podzemnih voda izvorišta Mrljiš...); Oprema za prečišćavanje otpadnih voda u naselju Metalurg – biorotor; Specijalizovane usluge: monitoring kvaliteta vazduha, monitoring pijaće vode sa javnih česama, izrada elaborata o zonama sanitarne zaštite, usluge javnog zdravstva - inspekcije i analize; Opšte usluge po ugovoru - Čišćenje mulja u akumulaciji jezera ispred Lazareve pećine (Spomenik prirode), Usluge revizije glavnog projekta sanacije i remedijacije postojeće gradske deponije u Boru, Konsultantske usluge za JPP u procesu odabira partnera-operatera budućeg regionalnog centra za upravljanje otpadom, troškovi realizacije Sporazuma o zajedničkom upravljanju komunalnim otpadom u regionu; Kapitalno održavanje zgrada i objekata - energetska efikasnost; Ozelenjavanje, sadnice cveća, dubriva, zaštita bilja; Tekuće popravke i održavanje opreme za navodnjavanje, za monitoring, kolektor otpadnih i atmosferskih voda.

Glas nevladinih organizacija

O tome kao i za šta konkretno se koriste sredstva od „zelene takse“ razgovarali smo sa predstavnicima gradskih nevladinih organizacija...

O ekološkim problemima u Boru, finansiranju projekata ekoloških organizacija, prikupljanju i načinu trošenja naknada za zaštitu životne sredine, kao i za šta se ta sredstva koriste razgovarali smo sa **Draganom Randelovićem, predsednikom Društva mladih istraživača Bora.**

Koji su najveći ekološki problemi u Boru?

- Najveći ekološki problemi Bora su zagađenje vazduha, voda i zemljišta, ali su prisutni i drugi ekološki problemi kao što je otpad, buka, spori procesi zaštite očuvanih prostora prirode u okolini Bora i drugi. Očekivali smo da će problem zagađenja vazduha izgradnjom novih pogona u metalurgiji bakra biti uveliko rešen, posebno dolaskom u Bor svetske rudarske kompanije Zijin, ali se u poslednje vreme ponovo pojavljuje problem svakodnevnih akcidenata u radu metalurških agregata.

Prilikom izrade Lokalnog ekološkog akcionog plana ranijih godina već smo bili konstatovali da je ekološka svest građana bila uveliko opterećena problemom zagađenja vazduha, tako da su ostali ekološki problemi a time i zahtevi za njihovo rešavanje ostali po strani. Sadašnji ekološki problem zagađenja vazduha ponovo počinje da utiče preovlađujući na ekološku svest građana preteći da ostale probleme potisne u drugi plan.

U toku je priprema novog LEAP dokumenta koji treba da postavi nove prioritete rešavanja ekoloških problema, gde pored rešavanja

zagađenja vazduha, treba da budu postavljeni kao prioriteta i rešavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda, obimna rekultivacija degradiranih prostora rudničkog otpada na samom obodu grada, brža i kvalitetnija zaštita očuvanih prostora prirode uz razvoj održivog turizma, razvoj zelene ekonomije, razvoj adaptivnih nemera u borbi protiv klimatskih promena, veće učešće građana u odlučivanju o životnoj sredini i dr.

Da li je vaša organizacija konkurala na konkursima za sufinansiranje projekata kod Grada Bora i kakvu saradnju imate sa predstavnicima Grada?

- Na inicijativu ekoloških OCD i u dogovoru sa rukovodstvom grada ove godine je otvoren poseban konkurs samo za ekološke projekte organizacija civilnog društva iz sredstava Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine. Društvo mladih istraživača Bor u saradnji sa partnerima je konkurisalo i dobilo sredstva za projekat Ekološki dani Bora - program podizanja ekološke svesti o desetak najvažnijih ekoloških tema vezanih za najznačajnije ekološke datume. U razgovorima sa rukovodstvom grada inicirano je osnivanje zelenog saveta - Saveta za ekologiju u kome će biti i predstavnici ekoloških OCD, što je rukovodstvo grada prihvatilo. Ova inicijativa, međutim, još nije realizovana.

Ekološke nevladine organizacije najbolju saradnju ostvaruju sa Kancelarijom grada Bora za zaštitu životne sredine.

Da li znate da u okviru Grada Bora postoji Budžetski fond za zaštitu životne sredine i da li se na nivou

Grada raspisuje konkurs za finansiranje ili sufinansiranje ekoloških projekata iz tog Fonda?

- Naravno da znamo jer smo ranije direktno učestvovali u radu prethodnog Ekološkog fonda, koji je zamenjen sadašnjim Budžetskim fondom za zaštitu životne sredine. Ovaj fond tako i funkcioniše što raspisuje konkurse za finansiranje i sufinansiranje ekoloških projekata, a ove godine je prvi put raspisan konkurs i za finansiranje i sufinansiranje projekata ekoloških organizacija civilnog društva. Ranijih godina ekološke organizacije su mogle da konkurišu u okviru gradskog konkursa za sve nevladine organizacije, pri čemu je veoma mali deo sredstava bio namenjen za podršku ekološkim programima NVO.

Da li Vam je poznato da se na nivou grada prikuplja ekološka taksa ili naknada za zaštitu životne sredine i za šta se ta sredstva koriste?

- Poznato nam je da se prikupljaju sredstva ekološke takse. Prikupljena sredstva su se do sada nažalost samo delimično trošila namenski za ekološke projekte, pre svega za izradu ekoloških planova, monitoring vazduha i voda, nabavku opreme za upravljanje otpadom, uređenje zaštićenih prostora prirode, izradu projekata i dr.

Pošto grad Bor još nema plan energetske efikasnosti niti poseban fond za energetske efikasnosti značajan deo sredstava Budžetskog fonda za životnu sredinu trošen je za podizanje energetske efikasnosti javnih zgrada - škola, domova kulture, dečjih obdaništa, za energetske efikasnosti javne rasvete i dr.

Da li vam je poznato da je u periodu 2010-2018. godine Grad Bor za programe zaštite životne sredine utrošio za oko 600 miliona dinara manje nego što je naplaćeno od

„Najveći ekološki problemi Bora su zagađenje vazduha, voda i zemljišta, ali su prisutni i drugi - kao što je otpad, buka, spori procesi zaštite očuvanih prostora prirode...“

privrede i građana od „ekoloških“ naknada?

- Ova činjenica poznata nam je iz analiza koje je vršio Ekološki centar „Stanište“ iz Vršca. Prilikom kontakata sa predstavnicima rukovodstva grada tražili smo da se veći deo sredstava prikupljenih iz ekoloških taksi usmeri na ekološke projekte što nam je i obećano. Ove godine se veći deo ovih sredstava usmerava na obimno proširenje mreže monitoring stanica, izradu projekata postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i dr. U toku predstojeće rasprave o gradskom budžetu zalagaćemo se da se još veći deo ovih sredstava usmeri na ekološke projekte. Međutim, smatramo da je jedino rešenje koje bi obezbedilo namensko trošenje ovih sredstava izmena zakona o budžetskom sistemu, kao i zakona o naknadama za korišćenje javnih dobara, koji sada dozvoljavaju da se sredstva ekoloških taksi i naknada koriste i u druge namene. Zato smo se zalagali prilikom javnih rasprava o ovim zakonima ali naši predlozi, kao i predlozi velikog

broja drugih ekoloških organizacija nisu prihvaćeni.

Mr Zvonko Damjanović, dipl.ing. - predsednik „Građanske čitaonice Evropa“ ističe koji su najveći ekološki problemi u Boru.

- Zagađenje vazduha, vode i zemljišta u samom gradu i okolini usled industrijskih aktivnosti na eksploataciji rude bakra.

Poslednjih deset meseci instrumenti Agencije za životnu sredinu mere povećanje SO₂ i PM₁₀ čestica a analize Instituta za rudarstvo i metalurgiju evidentirale su povećano prisustvo arsena, olova i bakra.

Stogodišnje rudarenje ostavilo je posledice na životnu sredinu nagomilanim rudarskim otpadom i potpunim uništenjem Borske reke.

Sadašnji proces industrijskih aktivnosti u kompaniji Zijin strateškom partneru RTB „Bor“ i Vladi Srbije svakodnevno utiče na kvalitet i stanje životne sredine u Gradu.

Da li je vaša organizacija konkurisala na konkursima za sufinansiranje projekata kod Grada Bora i kakvu saradnju imate sa predstavnicima Grada?

- Naša organizacija Građanska čitaonica Evropa nije konkurisala ove godine na konkursima za sufi-

nansiranje projekata kod Grada Bora. Predlagali smo osnivanje i zagovarano formiranje Zelenog saveta Grada, Izradu Lokalnog energetskog plana, formiranje institucije zelena stolica i imenovanje Menadžera energetske efikasnosti grada.

Da li znate da u okviru Grada Boru postoji Budžetski fond za zaštitu životne sredine i da li se na nivou Grada raspisuje konkurs za finansiranje ili sufinansiranje ekoloških projekata iz tog Fonda?

- Da, Odlukom o osnivanju budžetskog fonda za zaštitu životne sredine opštine Bor, br. 415-2/2010-I od 6. aprila 2010. osnovan je budžetski fond za zaštitu životne sredine i raspisuje konkurse za finansiranje ili sufinansiranje ekoloških projekata iz tog Fonda.

Skupština grada Bora, na sednici održanoj 4. juna 2019. godine, donela je Program korišćenja sredstava Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine Grada Bora za 2019. godinu.

Da li Vam je poznato da se na nivou grada prikuplja ekološka taksa ili naknada za zaštitu životne sredine i za šta se ta sredstva koriste?

- Da, Fond u saradnji sa Ministarstvom nadležnim za poslove zaštite životne sredine, kao i sa drugim ministarstvima i institucijama za projekte iz njihove nadležnosti, usmerava svoje aktivnost radi ostvarivanja sledećih programskih i planiranih ciljeva: Podsticajne, preventivne i sanacione programe, projekte i planove čija realizacija je u skladu sa rešenjima i obavezama lokalne samouprave. Sredstva će se koristiti u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, kao i posebnim zakonima i propisima kojima se uređuje održivo upravljanje prirodnim vrednostima i zaštiti životne sredine.

Trenutno se radi: Izrada projektnotehničke dokumentacije postrojenja za prečišćavanje pijaće vode na Zlatskim i Surdupskim izvorima. Revizija Glavnog projekta sanacije i remedijacije postojeće gradske deponije u Boru. Izrada elaborata o

„Prikupljena sredstva su se do sada nažalost samo delimično trošila namenski za ekološke projekte...“

resursima i rezervama podzemnih voda izvorišta Mrljiš. Izrada Plana i Programa energetske efikasnosti na osnovu Zakona o efikasnom korišćenju energije. Programe i projekte praćenja (monitoringa) stanja životne sredine u skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine (čl. 69 – 73): monitoring kvaliteta vazduha; monitoring voda (površinske vode u koje se ulivaju otpadne komunalne i industrijske vode); monitoring zemljišta (koje je izloženo uticaju industrijskog zagađenja).

Aktivnosti na zaštiti i razvoju prirodnih dobara i javnih zelenih površina: Čišćenje divljih deponija i održavanje javnih zelenih površina. Nabavka sadnica i cveća za uređenje javnih zelenih površina. Subvencionisanje projekata, programa i drugih aktivnosti sa ciljem napredanja i zaštite životne sredine: Subvencije JKP „3. Oktobar“ za nabavku kami-

ona- autosmečara: Subvencije JKP „3. oktobar“ za nabavku kontejnera za komunalni otpad: Subvencija JKP „Vodovod“ za kupovinu kombinovanog vozila za čišćenje kanalizacije: Subvencija JKP „Vodovod“ izrada elaborata i projekata zaštite podzemnih izvorišta voda (ispitivanje rezervi izvorišta, regeneracija bunara na Zlatskom izvorištu, izrada projekata kojim se utvrđuju mere zaštite nakon prestanka korišćenja izvorišta). Tekuće popravke i održavanje opreme za analizu kvaliteta vazduha.

Da li vam je poznato da je u periodu 2010-2018. godine Grad Bor za programe zaštite životne sredine utrošio za oko 600 miliona dinara manje nego što je naplaćeno od privrede i građana od „ekoloških“ naknada?

- Planirana sredstva iz budžeta za 2019. godinu iznose 70.600.632,00 dinara. Neraspoređeni višak prihoda iz ranijih godina 15.126.456,00 dinara i namenski prihod iz republike 7.776.000,00 dinara. Ukupno planirani prihodi za izvršenje rashoda Budžeta u 2019. godini iznose 93.503.088,00 dinara. ■

Projekat „Ko i kako troši novac iz ‘zelenih’ fondova u Srbiji?“ sufinansiran je iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

Svet bez otpada ambiciozan i hrabar potez

Kao svetski lider u proizvodnji najpoznatijih svetskih napitaka, kompanija Coca-Cola je među prvima prepoznala značaj sakupljanja i recikliranja ambalažnog otpada.

Coca-Cola u svojoj paleti raspolaže proizvodima koji su 100% reciklabilni i kontinuirano radi na povećanju sadržaja recikliranog i obnovljivog materijala u sastavu nove ambalaže.

Ipak, kompanija se tu ne zaustavlja i nedavno je pokrenula globalnu inicijativu „Svet bez otpada“ koja podrazumeva da do 2030. uvede reciklažu limenki i boca u količinama u kojima prodaje svoje proizvode. Istovremeno, ovim planom se obavezala da će koristiti ambalažu koja sadrži najmanje 50 odsto recikliranih materijala. Ideja je da, bez obzira odakle dolazi, ambalaža ima više od jednog života.

Kako na globalnom, kompanija je pokrenula i brojne lokalne inicijative kako bi povećala stopu reciklaže. Coca-Cola sistem je na našem tržištu prvi primenio Plant bottle flašicu koja sadrži do 30 odsto biorazgradivog materijala. Takođe, kompanija aktivno radi na podizanju svesti potrošača o važnosti reciklaže i prednostima održive ambalaže. U Srbiji počinje i projekat podrške socijalnog preduzetništva u reciklaži, kako bi se promovisalo sakupljanje otpada i reciklaža. I u susednoj Crnoj Gori pokrenuti su projekti „Uhvati čist talas“ kao i Budva Zero Waste City kao nastavak inicijative, s ciljem edukacije građana i turista o čistijem okruženja kroz omogućavanje sistema za odlaganje i reciklažu na kupalištima. Dakle, ambiciozan cilj „Svet bez otpada“, uz iskren pristup, može postati ostvariva ideja. ■

Upoznajte naše ptice

O knjizi „Ptice Pirota“ na 64. Beogradskom sajmu knjiga...

Zavod za zaštitu prirode Srbije na Sajmu knjiga predstavio je svoje najnovije izdanje „Ptice Pirota“, na štandu Centra za promociju nauke. Poromociju knjige, koja je nastala na osnovu rezultata petnaestogodišnjih istraživanja biološkog carstva autorovog rodnog Pirota, a u okviru kojih je otkrivena nova vrsta za faunu ptica Srbije,

pustinjska grmuša, na samo kilometar od centra Pirota na prostoru kompenzacionog bazena HE Pirota, otvorio je mr Danko Jović, šef Kancelarije Zavoda za zaštitu prirode Srbije u Nišu.

O višestrukom značaju knjige za zaštitu prirode govorio je, u ime tima recenzenata, ornitolog Zavoda Miloš Radaković, koji je istakao da knjigu odlikuje, pre svega, stručnost, posvećenost, entuzijazam i ljubav prema prirodi, kao i da ova publikacija predstavlja naučni doprinos u sagledavanju bogatstva ornitofaune jugoistočne Srbije sa opisom

217 vrsta, a da je njena posebna vrednost otkriće nove vrste za faunu ptica Srbije - pustinjske grmuše. Ujedno, knjiga je pisana u formi priručnika i popularnim jezikom, u čemu se ogleda njen obrazovni značaj, budući da je mogu čitati i koristiti svi ljubitelji prirode koji žele da posmatraju ptice i nauče nešto novo o njima, kao i studenti i stručnjaci, rekao je ovom prilikom Miloš Radaković.

Kako je knjiga nastala i šta sadrži, predstavio je autor Ivan Medenica, ornitolog Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

U publikaciji je predstavljeno 217 vrsta ptica koje su zabeležene u periodu od 2005. do 2017. godine. Sve vrste su prikazane kroz opis vrste, ekologiju, ishranu i status, i podržane fotografijama u boji. Za svih 217 opisanih vrsta moguće je skenirati i QR kod i poslušati oglašavanje ptice. Novih 5 vrsta, zabeleženih u 2018. godini, napomenute su u dodatku ove knjige, a njihovi opisi predstavljani su tekstualno.

Knjiga ima 383 strane, pisana je na srpskom jeziku i bogato je ilustrovana. ■

